

СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“

ИСТОРИЧЕСКИ ФАКУЛТЕТ

ПРОГРАМА

по История на Българското възраждане

ОКС: бакалавър

Специалност: „Етнология“

Форма на обучение: редовна

Хорариум: 45+15 часа

Вид дисциплина: задължителна

Лектор: доц. д-р Надя Манолова-Николова

Упражнения: ас. Ваня Рачева (изисквания за текущ контрол и семестриална заверка)

1. **Обществено и стопанско развитие в Османската империя и българските земи през XVIII – началото на XIX в.:** Промени в Османската империя през XVIII в. в резултат на войните с Хабсбургската и Руската империи. „Кърджалийското време“ и опитите за реформи до 1826 г. Нови тенденции в селското стопанство и градската икономика. Разширяване на търговските връзки с европейските пазари и Русия. Нови социални тенденции в българското общество.

2. **Икономическо и социално развитие в българските земи през епохата на Танзимата.** Реформи в периода 30–70-те години на XIX в. – идеи, практика, резултати. Промени в земеделието, търговията, занаятите и машинното производство. Социална структура на българското възрожденско общество.

3. **Църквата и духовната култура на XVIII в. Паусий Хилендарски и „История славянобългарска“.** Православната църква през XVIII в. Българските книжовници Партений Павлович и Христофор Жефарович, и приносът им към южнославянската култура. П. Хилендарски – биографични сведения. „История славянобългарска“ – структура, идеи, значение и разпространение.

4. **Софроний Врачански – книжовник и общественик.** Живот и книжовна дейност до емигрантския му период. „Житие и страдания грешнаго Софрония“ – идеи и внушения. Политически документи и действия на Врачанския епископ и българите в Букурещ през 1804–1812 г.

5. **Църковният въпрос до Кримската война (1853–1856).** Предпоставки и първи прояви на църковното движение. Програмни искания и постижения на българите в Цариград. Неофит Бозвели и Иларион Макариополски. Русия и Франция за българо-гръцкото противопоставяне.

6. **Църковното движение след Кримската война. Българската Екзархия (1870–1876).** Развитие на църковното движение в края на 50-те и през 60-те години на XIX в. Формиране на идейни течения и техни видни представители. Проекти за решаване на българо-гръцкия църковен спор. Позиции на Великите сили. Дейност на Екзархията 1870–1876 г.

7. **Българската просвета през XVIII – първата половина на XIX в.** От килийното към светското българско училище. Видни представители на просветното движение от първата половина на XIX в. – идеи и практика.

8. **Възрожденското българско училище след Кримската война до Освобождението.** Степени в новобългарското образование; разширяване на училищната мрежа; известни възрожденски учители и педагогическа книжнина. Проблеми и трудности, ролята на османската държава. Обучение в чужди училища и в чужбина. Ролята на българското образование за формирането на национално самосъзнание.

9. **Политическа активност на българите през втората четвърт на XIX в.** Гръцкото въстание и Руско-турската война от 1828–1829 г., влияние върху българските планове за промяна на

политическото им положение. Бунтове и завери през 30-те и 40-те години на XIX в. Българското въстание от 1850 г.

10. *Емигрантски политически организации – Добродетелна дружина, Одеско българско настоятелство, Таен централен български комитет.* Възникване, политически идеи и акции през 50-60 години на XIX в. Евлоги и Христо Георгиеви. Иван Касабов.

11. *Георги Раковски за нацията и националното освобождение.* Биография на Г. Раковски. Идеи и политическа практика 1856–1867 г. Приноси за развитието на българската възрожденска култура.

12. *Любен Каравелов и националното освободително движение.* Биографични сведения; идейно формиране в Русия. Програми и идеи за българското освобождение 1867–1874 г. Създаване и дейност на Български революционен централен комитет. Приносът на Л. Каравелов във възрожденската книжовност.

13. *Васил Левски - идеи и революционна практика.* Биография. Първа и Втора българска легия. Вътрешната революционна организация и отношенията с БРЦК в Букурещ. Процесът срещу Левски.

14. *Христо Ботев – поезия и политика.* Биографични сведения. Образование. Журналистическа дейност. Участие в емигрантското революционно движение и в Априлското въстание.

15. *Възрожденската култура на XIX в.* – научни знания, книжнина, театър, изобразително изкуство и архитектура. Новите културни институции – читалища, библиотеки, дружества и др.

16. *Източната криза и Априлското въстание.* Въстанието в Херцеговина и Босна. Замисъл и подготовка на Априлското въстание, развой и потушаване. Отзвук в османската столица и в Европа. Делегация на Драган Цанков и Марко Балабанов.

17. *Руско-турската война от 1877–1878г. Берлинският конгрес и мирният договор.* Дипломатическа и военна подготовка за войната. Обявяване и ход. Участие на българите във войната: Българското опълчение, разузнаване, снабдяване, участие в новосформираните граждански власти, начело с княз Владимир Черкасски. Подписване и клаузи на Санстефанския мир. Свикване на конгрес в Берлин. Берлинският договор за създаването на княжество България.

18. *Българското възраждане – характеристика, граници и вътрешна периодизация. Извори и историография.*

ЛИТЕРАТУРА:

Христоматия по история на България XV – 20-те год на XIX в. Т. 3. С., 1982

Христоматия по история на България, Българско възраждане – втората и третата четвърт на XIX в. С., 1996

Боршуков, Г. История на българската журналистика. 1844–1877. 1878–1885. 3-то изд. С., Изд. Парадокс/ УИ „Св. Кл. Охридски“, 2003

Гаврилова, Р. Колелото на живота, С., УИ „Св. Кл. Охридски“, 1999

Генчев, Н. Българо-руски културни общувания през Възраждането. С., Лик, 2002

Генчев, Н. Васил Левски. С., ВИ, 1987

Даскалова, К. Грамотност. Книжнина. Читатели. Четене – в България на прехода към модерното време. С., Лик, 1999

Димитров, А. Училището, прогресът и националната революция. Българското училище през Възраждането. С., Изд. на БАН, 1987

Дойнов, С. Българите в Украйна и Молдова през Възраждането (1751–1878). С., АИ „Марин Дринов“, 2005

Дойнов, Ст. Българите и руско-турските войни 1774–1856. С., ДИ „Нар. просвета“, 1987

- Жечев**, Н. Букурещ – културно средище на българите през Възраждането. С., Изд. на БАН, 1991
- История** на Османската империя. Под ред. на Робер Мантран. Пр. от фр. Галина Меламед. С., Изд. Рива, 1999
- Косев**, Д. Русия, Франция и българското освободително движение 1860-1869. С., Изд. на БАН, 1978
- Косев**, К., Ст. **Дойнов**. Освободителната война 1877–1878 и българската национална революция. С., Партиздат, 1988
- Косев**, К., Н. **Жечев**, Д. **Дойнов**. История на Априлското въстание 1876. 2-ро изд. С., Партиздат, 1986 или др. издания
- Маждракова-Чавдарова**, О. Националнореволуционни борби на българския народ 1828-1878. С., Абагар, 1997
- Манолова-Николова**, Н. Чумавите времена (1700–1850). С., ИФ–94, 2004
- Маркова**, З. Българското църковно-национално движение до Кримската война. С., Изд. на БАН, 1976
- Маркова**, З. Българската екзархия 1870–1879. С., Изд. на БАН, 1989
- Митев**, Пл. Българското възраждане. Лекционен курс. С., 1999, 2012
- Мутафчиева**, В. Кърджалийско време. С., Изд. на БАН, 1993 или др. издание
- Паларе**, М. Балканските икономики 1800–1914: Еволюция без развитие. Пр. М. Кондакова. (б.м.), Изд. Апострофи, 2005
- Рачева**, В. Руската преселническа политика, българите и Одринският мир от 2 септември 1829 г. – ГСУ ИФ, т. 100, 2012, 175–239
-
- Софроний** Врачански. Сборник изследвания. Под ред. на Д. Караджова, Ст. Таринска. С., АИ „Проф. М. Дринов“, 2004
- Софроний** Врачански – книжовник и политик от Новото време. Сб. изследвания от Международна конференция. Съст. Пл. *Митев*, В. *Рачева*. С., УИ „Св. Климент Охридски“, 2013
- Стоянов**, И. Любен Каравелов. Нови щрихи към живота и дейността му. В. Търново, УИ „Св. Св. Кирил и Методий“, 2008
- Тиес**, Ан-Мари. Създаването на националните идентичности. Европа XVIII–XIX век. Пр. Г. Атанасов. (б.м.), Изд. Кралица Маб, 2011
- Тодоров**, Цв. Духът на Просвещението. Пр. от фр. Т. Атанасова. Под научна ред. на Ст. Атанасов. С., УИ „Св. Кл. Охридски“, 2009
- Тодорова**, М. Балканското семейство. Историческа демография на българското общество през османския период. С., Amicitia, 2002
- Тодорова**, О. Православната църква и българите XV–XVIII век. С., АИ „Проф. М. Дринов“, 1997
- Трайков**, В. Георги Стойков Раковски. Биография. С., 1974
- Унджиев** Ив., Цв. **Унджиева**. Христо Ботев. Живот и дело. С., 1975
- Шарова**, Кр. Любен Каравелов и българското освободително движение 1860–1867. С., 1970

Указания за разработване на самостоятелна писмена работа

За успешно покриване на критериите за семестриална заверка по предмета *История на Българското възраждане* всеки студент трябва да посети **поне 5 от упражненията** и да представи до **последната седмица преди Коледната ваканция**. **самостоятелна писмена работа**. Писмената

задача е, освен условие за заверка на семестъра (ако е предадена в указания срок), едновременно и изпитен билет № 2 от устния изпит. Самостоятелната писмена работа трябва да бъде озаглавена **Отговор на проблемен въпрос**, след което всеки вписва конкретната формулировка на въпроса, която му е определена от асистента.

След като писмените работи бъдат проверени, преди края на семестъра, студентът получава писмена рецензия и работите се коментират в час. Това се прави с цел студентът да има възможност да доразвие/преработи темата си при необходимост, за да е по-добре подготвен за самия изпит (но не се налага да я предава и пренаписва повторно). Писмените работи се връщат след вземане на изпита.

Основни изисквания за самостоятелна писмена работа:

Научни изисквания:

- Самостоятелната писмена работа се състои от три отделни задачи, всяка от които се оценява с по пет точки – максимум 15 т. Първата задача е да се потърси и намери подходяща научна/академична литература по зададената тема. Това е възможно и ще е успешно след като вярно се разчете заглавието, където е формулиран проблемния въпрос. Необходимо условие е и предварително ориентиране в историческата конкретика (период, събитие, личност, исторически фон и т.н.). При раздаването на темите в началото на семестъра в час се „проиграват” с помощта на асистента различни варианти за търсене на източници.

- Формулировката на проблемния въпрос изисква да се защити писмено **собствена теза** (това е втората задача) **на основата на натрупаната академична литература** по проблема. За целта се използват методите на науката история: *достатъчно и верни факти* за лица, събития и процеси и *тяхното коректно интерпретиране/анализиране* в даден исторически контекст. Редно е да се свери информацията поне от два източника, за да може да се създаде собствена представа за разглеждания въпрос. Няма условия за минимум и максимум брой източници, които да се използват; това зависи от желанието и амбицията на студента. **Всяко преписване на готови работи и грубото плагиатстване на чужди тези ще доведе до анулиране на писмената работа.**

- Третата задача е да се оформи използваната литература по утвърдените академични правила в края на текста (т.нар. „библиография”). Подробни указания по въпроса се получават от асистента в учебен час при раздаването на темите; студентите могат да се справят и като разгледат моделите в научни монографии или като ползват съответните речници, където тези правила са указани. В библиографията се изписват всички източници, включително интернет ресурси (където също има правила за коректно цитиране), които са използвани. Не е задължително да има цитирания в бележки под линия, но е допустимо.

Технически изисквания:

- Структурата на изложението и местата на отделните въпроси, на които трябва да се отдели внимание, се определя от студента. Но е редно да има кратък увод, ясно изложение, което да съдържа доказателства по защитаваната теза и кратко заключение. Възможни са вътрешни подзаглавия на отделните проблеми, които последователно се разглеждат и коментират.

- Писмените работи трябва да са напечатани и да не са повече от 6 стандартни страници, вкл. и библиографията. Краткото и ясно писане също е част от уменията, които се преследват с тази задача.

- Библиографията/използваната литература, която е ползвана (и/или) цитирана в процеса на самостоятелната работа, задължително трябва да е оформена по утвърдените за това академични правила. Без нея няма как да бъдат оценени първата и втората от поставените задачи.

- Възможни са и различни приложения, които не влизат в указания брой страници за писмената работа; те *не са задължителни*.

Задачата, макар и в кратък обем, не е лесна. Тя изисква **сериозно отношение и достатъчно време**, за да бъде успешно реализирана.

В процеса на работа можете да търсите помощ и съдействие от ас. Ваня Рачева (vaniaracheva@abv.bg).